

OSŁABIENIE I ROZPAD CESARSTWA NIEMIECKIEGO

1. Osłabienie wewnętrzne Rzeszy w XIII i w pierwszej połowie XIV w.

Po śmierci Fryderyka II Barbarossy Rzesza Niemiecka przeżywała znaczne osłabienie. Lata 1250 – 1273 to okres tzw. wielkiego bezkrólewia. W pierwszej połowie XIII w. najpotężniejszym państwem Rzeszy stały się Czechy, które pod panowaniem Przemysła Otokara I stały się królestwem (1198), a pod panowaniem Przemysła Otokara II (1253 – 1278) jako najpotężniejsze wysunęły się na czoło państw Rzeszy.

W 1273 r. na króla Niemiec wybrano władcę górnej Alzacji, jednego z pomniejszych książąt – Rudolfa Habsburga. Wybór ten miał zagwarantować dalsze rozbieżności feudalne Rzeszy. Potężni elektorzy liczyli na to, że uda im się utrzymać nieprawnie opanowane lenna. Tymczasem Rudolf nakazał ich zwrot. Zmusił Przemysła Otokara II do wyzbycia się wszystkich nieprawnie posiadanych lenn z wyjątkiem Moraw i Czech. W ten sposób Rudolf złamał potęgę Przemysłidów i zapoczątkował panowanie dynastii Habsburgów na tronie Rzeszy Niemieckiej.

Na początku XIV w. królem Niemiec został Henryk VII z dynastii Luksemburgów (1308). Jego syn Jan Luksemburski został królem Czech (1310). W tym okresie państwem, które wysuwało się na czoło państw zachodnioeuropejskich była Francja. Henryk VII podjął próbę umocnienia Rzeszy na arenie międzynarodowej i udał się do Rzymu by koronować się na cesarza. Wyprawa zajęła mu dwa lata. Koronował się w 1312, ale już w 1313 r. zachorował i zmarł.

Po śmierci Henryka VII Niemcy pogrążyły się w wojnie domowej między rodami Habsburgów i Wittelsbachów, które walczyły o tron niemiecki. Ostatecznie królem został Ludwik Wittelsbach z Bawarii, który popadł w konflikt z papieżem Janem XXII. Papież obłożył króla Niemiec klątwą i ogłosił jego detronizację (1324). W odpowiedzi Ludwik Wittelsbach udał się do Włoch, koronował się na „cesarza z woli ludu”, uznał Jana XXII za pozbawionego tiary papieskiej. Część elektorów Rzeszy, obawiając się wzrostu potęgi rodu Wittelsbachów, sprzymierzyła się z papieżem i wybrała antykróla – Karola Luksemburskiego (1346), syna Jana Luksemburskiego. Po śmierci Ludwika Wittelsbacha na polowaniu Karol Luksemburski stał się pełnoprawnym władcą Niemiec.

2. Rządy Karola IV Luksemburskiego (1346 – 1378)

Początek panowania Karola IV był bardzo trudny ze względu na epidemię dżumy – „czarnej śmierci” 1348 r. Mimo trudności Karol IV podjął wyprawę do Włoch i w 1355 r. koronował się na cesarza. Po powrocie do Niemiec zwołał sejm Rzeszy by zreformować ustrój Rzeszy. Wynikiem jego pracy była tzw. Złota Bulla.

1356 – Złota Bulla Karola IV – uregulowanie zasad elekcji i praw króla niemieckiego – usankcjonowanie podziału Rzeszy

- król niemiecki – wybierany przez 7 elektorów. Zachował godność cesarza wraz z honorowymi prerogatywami (najwyższy senior i sędzia na terenie Niemiec z wyłączeniem posiadłości elektorskich)
- elektorzy – byli najważniejszymi dostojnikami Rzeszy. Było ich 7. 3 arcybiskupów: Moguncji (kanclerz Rzeszy), Kolonii (kanclerz Włoch), Trewiru (kanclerz Burgundii); król Czech (cześnik Rzeszy), palatyn reński (stolnik Rzeszy), książę sasko – wirtemberski (marszałek Rzeszy), margrabia brandenburski (komornik Rzeszy). Uzyskali całkowitą niezależność we własnych posiadłościach i prawo do dysponowania regaliaми. Elektorstwa miały być niepodzielne i przekazywane najstarszemu synowi (świeckie).
- określono procedurę wyboru króla Niemiec
- Rzesza Niemiecka stała się federacją siedmiu niezależnych państw

Karol IV zapewnił wybór swego syna Wacława *vivente rege* (1376).

3. Rozpad Rzeszy

Wacław Luksemburczyk nie był dobrym królem. Przeciwko niemu zwrócili się duchowni elektorowie, którzy doprowadzili do jego detronizacji. Nowym królem został Ruprecht Wittelsbach, palatyn reński (1400). W Rzeszy panował chaos wewnętrzny o czym świadczy instytucja sądów ludowych (femy), które ściagały wszystkie przestępstwa pospolite. W 1411 r. królem został Zygmunt Luksemburski, brat Wacława. Ze słabości Rzeszy skorzystała Szwajcaria, która w 1394 r. uzyskała niepodległość.